

3. Литвин М.Р. Історія ЗУНР/ М.Р.Литвин, К.Є.Науменко. – Л.: Олір, 1995. – 363 с.
4. Субтельний О. М. Історія України/ О.М.Субтельний – К., 2000. – 450 с.
5. *Щусь О. Й.* Акт Злуки // *Енциклопедія історії України* / Редкол.: В. А. Смолій та ін. НАН України. — Київ: Наукова думка, 2003. — Т.1 — С. 56—57.
6. Яременко І. Ф. День Злуки в нашій пам'яті/ І.Ф.Яременко. – К., 2001. – 215 с.

Ластовецький О.

(наук. кер. — доц. Лобач К.В)

*студент V курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ТЕОРІЯ ЕЛІТ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО

В'ячеслав Казимирович Липинський, будучи вихідцем із родини польського шляхтича, зумів стати одним із фундаторів української національної ідеї.

Спадщина Липинського набуває особливого значення з огляду на проблеми цивілізаційного вибору України на сучасному етапі. Виявилось, що кардинальні зміни в економіці й духовній сфері неможливі без національної ідеї, ідеології й стратегії розвитку суспільства. Він зумів сформулювати унікальну для тогочасної української політичної думки державну теорію засновану на українському монархізмі.

Науково-історична концепція та праці В. Липинського останніми роками досліджувалися такими вченими, як В. Масненко, І. Гирич, Ю. Вільчинський, В. Смолій та В. Ричка. Політологічна, історіософська та соціологічна спадщина

В. Липинського знайшла своє відображення у статтях К. Галушка, І. Тукаленко, О. Шморгуна, В. Потульніцького, В. Бурлачка, С. Приходька, Є. Пизюра, Ф. Турченка та Н. Заліської тощо.

Переважає більшість дослідників наукової спадщини В. Липинського схиляється до того, щоб кваліфікувати його не стільки як політика й історика, а радше як філософа історії. З цим загалом можна погодитися, хоч і з певними застереженнями. Для В. Липинського предмет його історичних досліджень має не лише теоретичне значення, а насамперед є вживаним, прикладним до розв'язання політичних проблем усіх часів і народів.

Почавши з українофільства, заснованого на понятті вини та спокути, й окреслюючи себе як українця польської культури, Липинський ще в молодості відмежувався від хлопоманів, котрі хотіли «найбільше уподобнитися до народу, замість народ уподобнити до себе». У Женеві перебував під впливом авторів концепції еліт соціологів В. Парето і Г. Лебона, а також Ж. Сореля, чия думка про те, що лише нація і традиція можуть

запобігти моральному занепадові, була прийнята, Липинський розробляв ідею територіалізму, згідно з якою факт проживання на певній землі (території) веде до виникнення своєрідної лояльності й обов'язків щодо країни проживання та її народу, що не зобов'язує поривати зі своїм суспільним середовищем. Допустимим уважав прагнення зберегти в Україні польську культуру і польську національність, але не те загальнопольське право власності, що спирається на визиск українського народу.

Свої елітистські ідеї В. Липинський викладає у третій частині твору «Листи до братів-хліборобів»(1921-1922) та у трактаті «Покликання варягів чи організація хліборобів»(1923). Щоправда, подібно до італійського вченого Г. Моски, В. Липинський не вживає у своїх працях терміна «еліта». Український мислитель натомість використовує такі поняття, як національна аристократія, провідна верства та правляча верства [4, с. 27].

Як і класики елітизму, В. Липинський був переконаний у тому, що в кожній нації завжди існувала й існує активна меншість, яка керує, і пасивна більшість, якою керують. Український мислитель пише, що «є більша або менша, така або – в залежності од історичної епохи та відмінних умов існування – інша група людей, що кермує нацією, стоячи на чолі її політичних організаційних установ, що витворює певні культурні, моральні, політичні і цивілізаційні вартості» [1, с. 130], а також «...всі громадські цінності були завжди сотворені уміючою панувати над своїми та чужими пристрастями, організованою та непохитною в своїх переконаннях меншістю» [2, с. 10]. Цю групу осіб В. Липинський називає національною аристократією [1, с. 131]. Під нею український мислитель розуміє не родову аристократію, а групу «найкращих в даний історичний момент серед нації людей, які найкращі серед неї тому, що власне вони в даний момент являються організаторами, правителями і керманічами нації» [1, с. 131]. Отже, як і відомі італійські теоретики елітизму, В. Липинський переконаний, що до цієї провідної групи повинні потрапляти люди, незважаючи на їхнє походження та майновий стан.

Суспільство В. Липинський ділить на три верстви: еліти, продуценти (робітники, хлібороби, буржуазія, пролетаріат) та інтелігенція, котра повинна відігравати функцію посередництва між суспільними групами [1, с. 13].

Липинський основою для формування державницької еліти вважав верству «хліборобів» – людей, прив'язаних до землі, працю на якій він прирівнював до мистецтва. Найнадійнішим носієм консервативно-хліборобського етосу, здатним на патріотичні почуття найвищої напруги до рідної землі, була, на його думку, стара землевласницька аристократія. Це аж ніяк не було заклик до, як мовилося в одному з діаспорових видань, «диктатури дідичівської кляси». Адже таке шляхетство мусило не брати на себе всю владу, а лише згуртовувати інші суспільні групи (класи) на основі ідеалів відповідальності та любові до батьківщини, яка для Ли-

пинського була немислима без любові до творчої («продуктивної») праці на землі. Виробників-«продуцентів» матеріальних цінностей, життєво зацікавлених у стабільному функціонуванні держави в її історичних територіальних межах, він протиставляв руйнівній стихії декласованої (а отже, безвідповідальної) інтелігенції. Останній — точніше, найбільш «конструктивній» її частині, він залишав тільки допоміжні (на його думку) дорадчі та ідеологічні функції при справжній еліті.

Національна аристократія має володіти двома основними прикметами, без яких вона не може існувати: матеріальною силою та моральним авторитетом. До того ж, матеріальну силу вона повинна була мати «більшу, ніж яка-небудь інша група в нації» [1, с. 136]. А для того, щоб мати таку матеріальну силу, національна аристократія має хотіти правити, вміти задля цього жертвувати і ризикувати своїм життям, володіти технічними засобами війни та оборони (державою, зброєю та армією) і володіти технічними засобами економічної продукції (землею, фабриками та машинами). Саме володіння засобами продукції, а не грошима, є основною ознакою матеріальної сили. Гроші ж, на думку В. Липинського, є лише попередньою продукцією і тому являють собою лише номінальну, а не реальну матеріальну силу [1, с. 138-139]. Ця група людей і повинна відповідати персонально і своїм матеріальним добром (землями і фабриками) за свою владу і правління [1, с. 154].

Для прогресу держави потрібне існування певних угруповань всередині аристократії, різних думок та ідей, передача влади з одних рук в інші [3, с. 41]. Особливо важливим, на думку В. Липинського, є процес постійного відновлення або зміни аристократії. Коли ж цей процес призупиняється, то відбувається радикальна зміна провідної верстви. Внаслідок цього нація потрапляє під управління чужої, сильнішої за власну, еліти.

П'ятьма підвалинами Української Держави, за Липинським, мають бути: аристократія, класократія, територіальний патріотизм, український консерватизм і релігійна етика.

Політичний ідеал для України - спадкова монархія на чолі з гетьманом, як символом української національної ідеї. Влада гетьмана обмежується двома законодавчими палатами: нижчою з'їздом Рад поодиноких земель і вищою Трудовою Радою держави. Початки української монархічної державності свідомо діяльність Богдана Хмельницького. Спираючись на диференціацію типів державного будівництва та націоналізму (творчий і руйнівний, звідси нації поневолені і недержавні). Основні підвалини української монархічної державності, тобто особливий політичний режим влади класократії, що не заперечувало республіканської парламентської демократії. Шлях до встановлення режиму проходив через завоювання. Суть класифікації це панування активної меншості аристократії. В основу концепції аристократії Вячеслав Липинський поклав принцип територіального патріотизму, селекції найкращих людей за їх здібностями,

духом та активною діяльністю. Аристократія обиралася б, на думку В'ячеслава Липинського, з різноманітних класів (хліборобського, комунікаційного, інтелігенції) і станів (організаторів і організовуваних). Ця обрана меншість мала обмежувати владу, слухатись і підкорятись гетьманові, влада якого б обмежувалась законами й законодавчими палатами.

Таким чином В'ячеслав Липинський створив своєрідну елітарну концепцію, особливостями якою було правління вихідців з хліборобського класу та принцип постійної зміни еліт.

Література:

1. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. – Київ, Філадельфія, 1995. – 470 с
2. Липинський В. Релігія і церква в історії України. – К.: Рада, 1995. – 96 с.
3. Пеленський Я. Спадщина В'ячеслава Липинського і сучасна Україна // В'ячеслав Липинський. Історико-політична спадщина і сучасна Україна. – Київ; Філадельфія, 1994. – Т. 1. – С. 15–29
4. Потульницький В. А. Політична доктрина В. Липинського // Український історичний журнал – 1992. – № 9. – С. 37–45

I. Велика

(наук. кер. доц. Пивоварська К. Б.)

*студентка V курсу природничого факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ВИБОРЧОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Початок жіночого руху за свої виборчі права знаходиться у Франції, адже ще в середньовіччі на міських виборах було дозволено голосувати і жінкам, проте лише в тому випадку, якщо вони носили статус голови сім'ї. У тій же Франції у кінці XVIII ст. популяризувалися роботи Олімпії де Гуж та Антуана Кондорсе, у яких пропагувалося введення масових жіночих виборчих прав у цій країні. Згодом, правда лише частково, було введено у Швеції, але поширювалось воно лише на тих жінок, які були платниками податків. Пальма першості у реалізації цих прав належить США, які ввели їх ще до Першої світової війни. Європейських жінок наділили правом обирати і бути обраними після Другої Світової війни. Щодо Росії, то жіноче виборче право тут було введено спочатку на території Великого князівства Фінляндського, а згодом поширилося на всю країну. Річ в тому, що в Російській імперії виборче право як таке було відсутнім на місцевому рівні до 1864, а на загальнодержавному до 1904 р, і в той час, коли